

SITUAȚIA MARINEI MILITARE ROMÂNE LA TERMINAREA PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

DAN-DRAGOȘ SICHIGEA¹

THE STATE OF THE ROMANIAN NAVY AFTER THE FIRST WORLD WAR

ABSTRACT

The Romanian Royal Navy acquitted itself well in the First World War, managing to inflict serious damage to the enemy fleets. However, at the end of the conflict the situation was dire for the Navy. Intebelic studies had shown significant flaws in its leadership during the war and pointed out the main changes which needed to be implemented. The Navy had also suffered it's share of losses and it urgently needed reinforcements, both in men and shipss. This paper tries to ilustrate the poor stare of the Romanian Navy at the end of the First World War, but also takes into account the fact that a certain level of chaos and disorganisation was normal after such a distructive event.

Keywords: Romanian Navy, state, end the First World War, damage, ships.

Concluziile și învățămintele desprinse în urma desfășurării și încheierii Primului Război Mondial au avut ca rezultat în țara noastră în perioada interbelică apariția unor studii serioase ale specialiștilor, în general ofițeri de marină, dar și de la alte arme, care au avut ca scop stabilirea mult mai clară a locului și rolului marinei în sistemul de apărare național.

Noul stat român care a ieșit din luptele Primului Război Mondial și-a consolidat poziția pe scena internațională prin realizarea unor multiple instrumente politice, toate cu scopul păstrării integrității teritoriale atât de mult râvnită și cu scopul de a descuraja orice tendințe revizioniste ale vecinilor. Aceasta era tendința tuturor statelor lumii, în contextul în care în arena relațiilor internaționale s-a impus conceptul de securitate colectivă, ca un corolar al celei generale și regionale. România a înțeles să subscrie acestei viziuni și să participe activ în cadrul organizațiilor care promovau respectul reciproc și egalitatea între state, precum și evitarea recurgerii la violență sau chiar la război. Scopul națiunii noastre era obținerea recunoașterii și apoi respectării integrității ei teritoriale, adică a acelor provincii românești dobândite prin sistemul de tratate de pace de la Paris. Acest sistem de tratate a oferit

¹ Muzeograf, doctorand în istorie, Muzeul Marinei Române – Constanța.

României realizarea idealului național secular: unirea tuturor românilor într-un singur stat. Totodată, acest eveniment fundamental care a fost Marea Unire din 1918 a deschis o nouă perioadă de mutații economice, politice și sociale pentru țara noastră, cu un impact deosebit și asupra dezvoltării marinei militare.

În anul 1918 România devenise ca urmare a mutațiilor teritoriale și etnice cea mai puternică țară din sud-estul Europei. Armata de uscat suferise pierderi uriașe de-a lungul celor trei ani de lupte de pe teritoriul românesc, dar flota de război era mult mai puțin afectată. Putem afirma chiar că România a reușit, în mare măsură datorită priceperii și competenței ofițerilor, să-și păstreze flota aproape intactă, cu toate că la începutul luptelor era înconjurată de state ostile, ale căror flote combinate depășeau cu mult resursele României.

Pe durata conflictului, luptele la care a participat marina română s-au desfășurat predominant pe Dunăre. Divizia de Dunăre a fost principala unitate care a desfășurat acțiuni de luptă independente, în cea mai mare parte în sprijinul trupelor de uscat. La finalizarea operațiunilor navale, marina a ieșit din conflict cu majoritatea navelor afectate sau având nevoie urgentă de reparații și cu efective incomplete din cauza pierderilor suferite. Deși pierderile în rândul materialului flotant, adică nave, nu au fost foarte grele, se identificaseră lipsuri uriașe în stocurile de armament și muniții, piese de rezervă și alte materiale. Principala cauză pentru lipsa acestor materiale era absența industriei navale autohtone, care făcea marina dependentă de importurile din alte state, adesea sistate sau perturbate pe timp de război². Era de altfel o situație generală, întâlnită la toate armele, pe care țara noastră nu a reușit să o rezolve în perioada interbelică și cu care s-a confruntat drept urmare și în cel de Al Doilea Război Mondial.

La finalul războiului dintre 1916-1918, Marina Militară se prezenta cu un parc de nave învechit. Situația nu s-a remediat rapid; în 1923 în componența Marinei existau 30 de nave de luptă, majoritatea depășite din punct de vedere tehnic. Se impunea o modernizare rapidă a parcului de nave, ceea ce s-a dovedit foarte dificil. Spre exemplu, în anul 1933, contraamiralul Ioan Bălănescu, comandant al Marinei Regale, afirma în prezența suveranului necesitatea formării unui cult al mării și al dezvoltării infrastructurii portuare³. Pe parcursul anilor dintre cele două conflicte mondiale, organizarea marinei române a fost determinată de diferite acte normative care aveau drept scop o mai bună fluidizare a procesului de comandă și dezvoltarea acestei arme

² Comandor Ion Ionescu, *Înzestrarea cu nave și tehnică de luptă a Marinei Române. 1919-1939*, în "Anuarul Muzeului Marinei Române", tom III/1, Constanța, Editura Companiei Naționale Administrația Porturilor Maritime Constanța SA, 2000, p. 51.

³ Maria Petru, *Marina națională română – "Lux sau necesitate" (opinii exprimate în perioada interbelică)*, în "Anuarul Muzeului Marinei Române", tom III/2, 2000, p. 191.

considerată de elită. Războiul, care a fost decis politic și impus de presiunile externe, a surprins marina în mijlocul procesului de realizare al celui de-al treilea program de modernizare, care a fost inițiat în anul 1906. Deși România și-a păstrat principalele nave la Dunăre, adică monitoarele de tip *Kogălniceanu*, totuși sfârșitul războiului a găsit marina într-o stare de dezorganizare profundă, situație prezentă și în celelalte ramuri ale armatei.

Un pas în plus, considerăm noi decisiv, în modernizarea și eficientizarea structurilor de conducere ale marinei a fost făcut în anul 1924, când, prin Decretul nr. 302 din 2 ianuarie, a luat ființă Inspectoratul General al Marinei. Față de Inspectoratul Tehnic al Marinei, instituția anterioară, acesta se ocupa și de pregătirea și dotarea unităților din marină, având autoritatea și drepturile unui inspectorat de armată. Inspectoratul General al Marinei avea dreptul de a participa la dezbaterile Consiliului superior al armatei, cu vot deliberativ, la ședințele în care se discutau probleme legate de organizarea armatei, apărarea țării și înaintarea în grad a ofițerilor din arma respectivă. Pe toată perioada interbelică, comandantul Marinei Militare ocupa și funcția de Inspector General al Marinei, ceea ce oferea un grad ridicat de cooperare în vederea fluidizării comenzilor.

Statul român în anii 1918-1919 se resimțea după efortul susținut din timpul războiului de reîntregire, iar haosul general care domnea în țară nu putea să nu se răsfrângă asupra activității marinei. În acest stadiu de dezorganizare, s-au găsit totuși foruri competente care au propus măsuri rapide de recuperare a ceea ce se mai putea salva din navele auxiliare și s-a trecut la îndepărtarea epavelor de pe Dunăre și la dragarea fluviului, fiindcă existența minelor neexplodate reprezenta un pericol real pentru navigație. Următoarea etapă a fost realizarea de contracte cu firmele din afară pentru completarea lipsurilor în aparatură specializată și pregătirea industriei proprii pentru satisfacerea nevoilor navale, un demers anevoios și foarte îndelungat.

După terminarea ostilităților Primului Război Mondial, Marina Militară Română, ca și întreaga oștire a țării, a trecut la demobilizare și la misiuni specifice regimului de pace în ceea ce privește pregătirea și exploatarea tehnicii de luptă. Au existat în perioada imediat următoare războiului numeroase probleme care se puneau pentru diriguitorii organismului naval român, printre care realizarea unei analize exacte și detaliate privind rolul jucat de marină în conflictul proaspăt încheiat, precum și stabilirea unor linii directoare atât cantitative, cât și calitative, privind dezvoltarea ulterioară a acestei categorii de forțe armate, oarecum subdezvoltată față de potențialul crescut acum al României Mari.

Evidența impunea necesitatea creării unei forțe navale capabile să apere noile frontiere mărite și să asigure paza litoralului, care, odată cu unirea cu Basarabia și revenirea sudului Dobrogei, reprezenta un sector vulnerabil în sistemul defensiv național. Desigur, o altă dimensiune a acestei forțe navale o

reprezenta apărarea fluvială, România fiind după 1919 singura stăpânitoare a Gurilor Dunării, ceea ce impunea constrângeri și mai mari pentru Divizia de Dunăre, atât de încercată în luptele din Primul Război Mondial. Țara noastră avea ieșire la mare și o frontieră dunăreană considerabilă, așa că necesitatea unei flote capabile să asigure misiuni diverse era evidentă. Cu atât mai mult cu cât dintre statele învingătoare în Primul Război Mondial, România a beneficiat foarte mult de prevederile păcii. Statutul ei internațional a crescut considerabil, iar teritoriul, populația și potențialul industrial erau incomparabil mai mari față de 1916. Era o chestiune de mândrie națională și prestigiu ca România să aibă o marină capabilă să asigure legăturile pe apă cu aliații și de a proteja transporturile în zona Mării Negre⁴.

Situația marinei militare române în circumstanțele formării României Mari a fost dictată de împrejurările economice și socio-politice ale unui stat total nou față de cel care intrase în 1916 în cel mai mare conflict militar de până atunci. Sistemul logistic național a fost afectat, în fapt aproape anihilat de cei aproape 2 ani de ocupație străină. Modernizarea și înnoirea tehnicii de luptă, deși reclamată și evident necesară, s-a dovedit un proces anevoios și marcat de nenumărate piedici și sincope. Totodată, dimensiunea mărită a frontierelor navale impunea tocmai mărirea efectivelor, mai ales că litoralul românesc era adecvat unor operații amfibii sau navale, iar la răsărit se prefigura un inamic care făcea din nerecunoașterea unirii de la 1918 cheia de boltă a relațiilor bilaterale. La nord de aceste plaje propice debarcărilor inamicului se afla zona de deltă a Dunării, un posibil teatru de luptă având caracteristici total diferite. El impunea dezvoltarea unui alt tip de forțe: infanteria marină. Peste tot însă apărea clară nevoia unor baze navale puternice și apărate de o artilerie de coastă bine încheată, care să poată respinge un eventual asalt al inamicilor. Chestiunea bazelor navale, fie ele maritime, fie fluviale, a reprezentat o constantă în toată perioada interbelică, o veritabilă dilemă, fiind vehiculate numeroase ipoteze, teorii și variante, toate păreri ale specialiștilor români sau de peste hotare.

Punctul de plecare pentru toate aceste proiecte a fost bineînțeles participarea marinei române la Primul Război Mondial. La începutul războiului organizarea Marinei Militare la nivel de conducere consta în Comandamentul Marinei Militare (contraamiral Eustațiu Sebastian), depozitele generale de la Galați și atelierele de mine și torpile. În subordinea comandamentului intra în principal Divizia de Dunăre, ca unitate tactică formată din 4 monitoare, 8 vedete torpiloare ușoare de fluviu, câteva vase auxiliare și un serviciu de mine

⁴ Ion Ionescu, *Dezvoltarea marinei militare române în perioada interbelică*, în Ion Ionescu, Georgeta Borandă, Marian Moșneagu, *Noi contribuții la istoria marinei militare române*, Constanța, Editura Muntenia & Leda, 2001, p. 37.

și torpile⁵. Deși această categorie de forțe a fost reprezentată de un procent minuscul din întreg efortul de război, trebuie apreciat faptul că rolul și contribuția ei a depășit cu mult dimensiunea redusă a forțelor angajate în conflict. România a participat la luptele navale aproape exclusiv cu Divizia de Dunăre, din rațiuni strategice evidente: inamicul, adică Bulgaria și Austro-Ungaria mai ales, dispunea de forțe importante pe Dunăre, fluviu care trebuia acoperit în vederea apărării frontului de sud din Dobrogea. Primul Război Mondial a surprins marina română într-un proces de coagulare și de aplicare a unui program naval aprobat anterior, care ar fi trebuit să ducă la echiparea cu 4 contratorpiloare (distrugătoare) comandate din Italia. Acestea vor sosi după terminarea războiului, România fiind privată de dotarea cu aceste nave moderne din cauza izbucnirii tragicelor evenimente. Prezența lor în cadrul Diviziei de Mare ar fi făcut, probabil, ca aceasta să se evidențieze în conflictul cu vecinii de la sud. Misiunile Marinei au rămas în Primul Război Mondial neschimbate față de cel de-al doilea război balcanic, timpul scurt scurs între acestea nepermițând modificarea doctrinei militare defensivă. Potențialul agresor era tot Bulgaria, iar obiectivele noastre au fost aceleași: acoperirea strategică în vederea unei eventuale ofensive peste Dunăre. Toate forțele combatante s-au concentrat atunci, firesc, înspre Divizia de Dunăre, Divizia de Mare fiind practic desființată⁶. Consiliul de Coroană a hotărât ”neutralitatea armată” sau ”espectativă cu apărarea frontierelor”. Această situație a afectat structura planurilor de operații concepute de Marele Stat Major, configurându-se clar ipoteza acțiunii forțelor principale române în nord, împotriva Austro-Ungariei, luându-se în calcul și apărarea în sud împotriva unui atac din partea Bulgariei, dar și concepția de folosire în luptă a forțelor navale române, în special pe Dunăre împotriva acțiunii flotei austro-ungare, cu atât mai mult cu cât în anii neutralității României, între 1914-1916, flota turco-germană a desfășurat intense acțiuni de recunoaștere a litoralului românesc și de interceptare a rutelor comerciale ce legau porturile românești Constanța și Sulina de porturile din Marea Neagră, Odessa și Sevastopol, cu nave de suprafață și cu submarine.

Având drept suport variantele de acțiune stabilite de specialiștii Marelui Stat Major, Comandamentul Marinei Militare, prin Secția Operații, a elaborat în perioada 1914-1916 o concepție unitară de folosire a forțelor navale la mobilizare, incluzând în planurile de pregătire pentru luptă executarea unor aplicații complexe, cu grupările de nave sau cu navele acționând izolat,

⁵ Olimpiu Manuel Glodarencu (coord.), *Istoria Statului Major al Forțelor Navale Române 1860-2010*, București, Editura CTEA, 2010, p. 60.

⁶ Andreea Atanasiu-Croitoru, *Forța navală maritimă a României între cele două războaie mondiale*, în ”Analele Dobrogei”, serie nouă, nr. X-XIII, 2009-2012, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, p. 71.

dar și în cooperare cu trupele de uscat, adoptând măsuri operative ce au vizat: mărirea puterii de foc a unităților navale; dotarea cu armament și tehnică de luptă autohtonă și din import; studierea și familiarizarea cu armamentul utilizat de beligeranți, cu precădere a celui folosit de forțele navale ale statelor din blocul Puterilor Centrale care se conturau ca viitori inamici ai României, precum și instruirea complexă a echipajelor. În perspectiva participării la război, Marele Stat Major a fost preocupat, printre altele, să organizeze porturile maritime, dar și întreaga zonă de litoral a țării, între Chilia Veche și Balcic. În acest sens a fost elaborată *Ipoteza Z*, care viza în principal formarea unei grupări de luptă în sud, din care făcea parte și Marina. Scopul era interzicerea unei ofensive a inamicului peste Dunăre. Concomitent, ipoteza prevedea și forțele pentru acoperirea litoralului dinspre uscat, zonă care a fost divizată în două sectoare: Constanța și Sulina⁷.

La declanșarea războiului, Marina Militară era compusă din două mari unități operative (Divizia de Mare și Divizia de Dunăre), Depozitele Generale și Arsenalul Marinei. Comandamentul Marinei se afla la Galați și avea comandant pe contraamiralul Eustațiu Sebastian, comandant-inspector general al marinei. La București, marina era reprezentată în minister și la Marele Stat Major al Armatei prin contraamiralul Bălescu Constantin, Director Superior al Marinei. Divizia de Mare, cu sediul la Constanța, era slab dotată, nu dispunea de forțe suficiente pentru apărarea litoralului și a comunicațiilor maritime. Se compunea din crucișătorul *Elisabeta*, o navă cu vele, *Mircea*, și trei torpiloare: *Sborul*, *Smeul* și *Năluca*. Crucișătorul *Elisabeta*, cu decenii în urmă mândria flotei române și cea mai modernă navă militară din Marea Neagră, era la acest moment depășit și nu mai prezenta valoare militară, el fiind utilizat pentru instruirea contingentelor de marinari. Bricul *Mircea* era nava școală utilizată pentru instruirea și practica marinărească a viitorilor ofițeri de marină, pentru îndeplinirea misiunilor la mare, putându-se conta practic doar pe cele trei torpiloare și acestea îndeplinind doar misiuni în apropierea litoralului. Divizia de Dunăre, unitate de nivel operativ, avea sediul la Galați, fiind compusă din 4 monitoare, 8 vedete (torpiloare ușoare de fluviu), nave de servitudine și un serviciu de mine și torpile. Depozitele Generale ale Marinei se găseau la Galați. Aici se încorporau recruții în vederea formării deprinderilor necesare pentru misiunile de infanterie, a însușirii unor cunoștințe generale despre marină, după 5 luni aceștia fiind repartizați marilor unități de marină. Tot în cadrul Depozitelor Generale funcționau ateliere specializate pentru pregătirea minelor și torpilelor, precum și pentru depozitarea munițiilor.

Comandamentul Marinei dispunea de un Serviciu al Transporturilor, în organica căruia se aflau canonierele, navele mici și șalupele. Acestei organizații i se adăuga un Comitet Tehnic Consultativ, compus din: comandanții

⁷Andreea Atanasiu-Croitoru, *op. cit.*, p. 71.

marilor unități, amiralul din minister, inginerul șef al marinei, având ca secretar pe Directorul Marinei și ca președinte pe Comandantul Marinei. Comitetul avea ca atribuții rezolvarea principalelor probleme ale instituției: procurarea de bastimente de război, îmbarcările, toate lucrările de mobilizare, aprovizionarea cu muniții și armament, toate livrările de mobilizare și transporturile pe apă pentru armată. În cadrul Marelui Cartier General, la eșalonul II, a luat ființă Marele Cartier General Serviciile Marinei, organism căruia i se subordonau următoarele unități: a) la Dunăre: Flota de Operațiuni și Apărările sub Apă; b) la mare: Apărarea Maritimă a Portului Constanța care, în conformitate cu Convenția Militară din 4/17 august 1916, a fost încredințată amiralului Patton Falton, comandantul Escadrei ruse din Constanța.

Flota de Operațiuni, mare unitate de nivel operativ, era compusă din: *Escadra de Dunăre; Divizia rusă de canoniere; Grupul port mine și dragă mine; Bateriile Marinei; Convoitul de aprovizionare și Spitalul plutitor. Escadra de Dunăre*, mare unitate de luptă, acționa în 4 divizioane, fiecare având în compunere câte un monitor și două vedete. În concepția Marelui Stat Major s-a avut în vedere crearea pe linia Dunării a unei forțe cel puțin egală cu a statelor ce se puteau constitui în inamicul potențial al României. Astfel, la data intrării țării noastre în război, Flotila de Dunăre a Dublei Monarhii dispunea de 9 monitoare cuirasate, față de cele 4 ale Escadrei române, dar care în opinia unor specialiști militari, datorită posibilităților tehnico-tactice, erau considerate superioare. Vedetele românești, grație posibilităților de lovire, puteau forma, în funcție de situația operativă, grupuri separate. Comandantului Escadrei i se subordona *Grupul canonierelor și a șalupelor de tip Vedea*. Datorită dotării artileristice precare, aceste nave se preconiza a fi folosite în acțiuni de mai mică importanță: patrulări și executarea serviciului de siguranță.

Comandamentul Marinei Militare depindea de Marele Cartier General, având ca atribuții: organizarea aprovizionării cu hrană, echipament, combustibil, muniții, pentru fiecare din unitățile operative ale marinei; organizarea, spitalizarea și evacuarea răniților; repararea navelor. În anul 1914 a fost elaborat și ulterior îmbunătățit *Planul de măsuri privind sporirea efectivelor la pace și pe timp de război*. Comisiile de recrutare au procedat și la marină, în anul 1915 și apoi și în 1916, la revizuirea înscrierilor tuturor scutiților, a dispensațiilor și a omișilor. Aceștia, împreună cu contingentul anului 1912 și cu toți tinerii între 18-26 de ani, au format o rezervă pentru echipajele navelor. Defensiva împotriva unui atac din sud, la care trebuia să participe și Marina Militară, a fost organizată încă din anul 1914, cuprinzând zonele de pe malul stâng al Dunării; localitățile Turtucaia, Silistra și Cernavodă, structurate ca cetăți de moment (capete de pod ofensive - Turtucaia și Silistra, iar Cernavodă defensivă). În paralel cu lucrările de continuare a extinderii și consolidării zonelor fortificate, s-a executat poziția întărită de la Bazargic. Totodată, Marele Stat Major a dispus pregătirea a trei aliniamente de apărare: Dumbrăveni

- Negru-Vodă - Albești - Mangalia, Balta - Baci - Pietreni - Cobadin - Topraisar - Techirghiol, Cochirleni - Murfatlar, care urmau să fie prevăzute ca centre de rezistență. În ansamblul acestui sistem, unităților și marilor unități de marină le-au fost rezervate misiuni specifice.

După semnarea păcii de la Buftea, Marina, ca și restul categoriilor de forțe, a început procesul de demobilizare. În aceste condiții marile unități de marină și-au redus la minimum efectivele, începând cu Flota de Operațiuni, care a rămas totuși cu organizarea de la mobilizare. Batalionul de debarcare al Marinei a fost desființat, iar bateriile de coastă au fost forțate să depoziteze tunurile și armamentul la Depozitele Generale ale Marinei, păstrând și ele un minimum de efective pentru pază și îngrijirea materialului. Aceeași situație o întâlnim la servicii, care au vărsat oamenii la atelierul provizoriu, dar și la Arsenalul Marinei, care și-a trimis recruții la Depozitele Generale. Ordinul de demobilizare specifica faptul că întreaga Marină se va demobiliza la Galați, la Depozitele Generale, ofițerii activi rămânând la corpurile lor, în vreme ce cei în rezervă au fost demobilizați imediat, odată cu trupa⁸.

Remobilizarea armatei române în perspectiva intrării din nou în război a fost decretată pe 28 octombrie 1918, moment în care Marina a mobilizat ca parte activă Flota de Operațiuni cu Escadra de Dunăre (4 monitoare și 7 vedete), Apărările sub apă, Divizia ușoară (4 canoniere), Bateriile plutitoare, Convoitul de aprovizionare, Șantierul Naval Mobil, Spitalele Plutitoare. Au mai fost mobilizate, de asemenea, Bateriile Marinei, Batalionul de Debarcare, Divizia de Mare, Punctul Naval Sulina și Comandamentul Comunicațiilor pe Apă⁹.

Prin Ordinul nr. 943 din 22 martie 1918 al Comandamentului Marinei Militare către Flota de Operațiuni se aduceau aprecierile Marelui Cartier General cu privire la activitatea acestei unități de marină în sprijinirea Corpului 6 Armată ”în activitatea de cooperare, la ocuparea porturilor dunărene din Basarabia”. Se evidențiau ”priceperea conducerii operațiilor și destoinicia tuturor organelor de execuție”. Raportul Corpului 6 arăta că din rațiuni de ordin operativ Flota de Operațiuni a fost pusă sub comanda Diviziei 13 din Corpul 6 Armată. În subordinea directă a acesteia, flota a acționat cu succes în misiunea de a ocupa porturile Ismail, Chilia și Vilcov. Meritele marinarilor erau cu atât mai mari, cu cât, așa cum se ilustra în raport, au acționat multă vreme în contact cu elemente bolșevice, care au făcut o propagandă deosebit de activă în încercarea de a destabiliza unitățile de marină. Grație eforturilor

⁸ *Documentar cu date și evenimente din istoricul Marinei Militare (perioada 1843-1944)*, vol I (în continuare, *Documentar cu date și evenimente*), lucrare întocmită pe baza documentelor arhivistice de către căpitani de rangul II Dumitru Cozmei și Emil Mărculescu, Mangalia, 1979, p. 196.

⁹ *Ibidem*, p. 197.

Flotei de Operațiuni s-a reușit salvarea parcului român de vase comerciale și s-au capturat 107 vase rusești, precum și alte materiale¹⁰.

În urma analizei performanțelor marinei române între 1916-1918 s-au desprins concluzii destul de clare; marina noastră a desfășurat operații complicate, mult mai diverse decât se anticipase și cu mult peste posibilitățile apreciate anterior ca fiind posibile. Teatrul de operații a fost determinat de modificări importante: Divizia de Dunăre a trebuit să ajute la luptele de la Turtucaia, să asigure protecția podului de la Flămânda și să aprovizioneze în 1917 trupele din Moldova în condițiile în care bateriile inamice din Dobrogea ocupată aveau poziții avantajoase de tragere asupra navelor noastre. Contraamiralul Negrescu, comandantul Flotei de operații româno-ruse din război, aprecia că acțiunile marinei noastre au fost afectate și de discrepante între planul de mobilizare și realitatea de pe teren. La care s-au adăugat măsuri tardive, numirea pe funcții a unor ofițeri cu vârstă înaintată, lipsiți de dinamism și care nu mai comandaseră de ani buni nave de război, dar și o slabă coordonare a forțelor, întrebuintarea insuficientă sau incorectă a mijloacelor moderne de comunicație – telegraf, linii telefonice și proiectoare¹¹.

Mai mult, acțiunile de pregătire a operațiilor de stat major, logistică și aprovizionare, au fost îngreunate considerabil de absența mijloacelor mobile. Un alt aspect, de altfel tipic pentru întreaga armată română, dar exacerbat în cazul marinei, a fost rivalitatea și relațiile tensionate existente între ofițeri, adesea cu rang înalt. Ca și în cazul armatei de uscat, rezervele de muniții și materiale au fost insuficiente, ceea ce a făcut ca după câteva luni de acțiuni navele noastre să devină inoperabile. Cooperarea cu trupele de uscat s-a realizat și ea cu unele probleme: spre exemplu, lipsa informațiilor a făcut ca tirurile de artilerie de pe monitoare să nu-și atingă mereu ținta. Este clar că înfrângerile armatelor de uscat la Turtucaia și apoi dezastrul din Transilvania, care au culminat cu retragerea în Moldova, au avut consecințe negative importante asupra evoluției marinei noastre de război. Flota de operații a fost nevoită să se retragă în zona Deltei și nici nu s-a primit vreun sprijin adecvat din partea aliaților ruși în acest domeniu. Pierderile marinei din război, care pot părea la o analiză superficială destul de mari, comparativ cu efectivele implicate, își găsesc explicație și în contextul dificil în care a fost forțată să acționeze¹².

Flota rusă, pe care a căzut răspunderea apărării litoralului maritim al României, a fost afectată de probleme similare. Cooperarea cu navele româ-

¹⁰ *Ibidem*, p. 199.

¹¹ Contraamiral Nicolae Negrescu, *Rolul marinei în războiul pentru întregirea neamului și recompensa finală, icoane și documente de război* (text dactilografiat aflat în Biblioteca Muzeului Marinei Române; în continuare BMMR), p. 24-26.

¹² Georgeta Borandă, *Participarea marinei române la primul război mondial, 1916-1918* (Lucrare de stat, 1981), exemplar aflat în BMMR, f. 129.

nești a fost limitată de lipsa transmisiunilor și problemelor de comandament unic, tipice unui război de coaliție.

În ceea ce privește Divizia de Mare, după terminarea războiului ea urma să joace rolul de pivot al Marinei, majoritatea înzestrărilor fiind destinate acestei mari unități. Toate analizele forurilor conducătoare ale Marinei au arătat că ea nu poate acționa ”cu o mână legată la spate”, așa cum s-a întâmplat între 1916-1918, când, la mare, România nu a avut practic nici o navă de luptă, iar bateriile de coastă au fost reduse la limită. Lăsarea apărării litoralului maritim în subordinea Escadrei ruse a fost o greșeală strategică gravă a Marelui Stat Major și acest lucru a devenit cu atât mai clar în condițiile declanșării Revoluției bolșevice din 1917¹³. În perioada interbelică studiile unor ofițeri de marină, mulți dintre aceștia participanți la război, apreciau că o marină mai mare decât cea pe care a avut-o România între 1916-1918 ar fi reușit să atingă performanțe superioare. Totodată ei reclamau necesitatea unui comandament unic, a unui organism al marinei, atât militare, cât și comerciale, care să traseze liniile conducătoare ale marinei pentru generații. Cu alte cuvinte este vorba despre o centralizare a conducerii întregii structuri navale a țării, care să asigure unitatea comandamentului în caz de război și care să elaboreze un plan de dezvoltare pe termen lung. Autorii au reiterat sprijinul acordat de Marina Militară trupelor de uscat pe parcursul luptelor, dar și aprovizionarea cu materiale și muniții, fără de care renașterea armatei în 1917 nu ar fi fost posibilă¹⁴.

Cu toate neajunsurile, Marina Română s-a achitat cu vitejie de sarcinile trasate, iar după încheierea războiului personalul ei se bucura de o experiență de luptă considerabilă, care i-a permis să propună unele dintre cele mai bune soluții pentru dezvoltarea ei în perioada interbelică.

În 1919 Divizia de Dunăre dispunea încă de 4 monitoare (tip 1907) și 5 vedete fluviale, nave care s-au descurcat admirabil în luptele de pe fluviu. Divizia de Mare, însă, era o structură aproape inexistentă din perspectiva potențialului naval, mai ales că în acel an au ieșit din serviciul activ crucișătorul *Elisabeta* și canoniera *Grivița*. Totodată, la finalul anului 1919 au fost scoase din uz, prin Ordinul de zi nr. 282 al Comandamentului Marinei din 30 decembrie, 10 nave, printre care și cele de mai sus. Acestea au fost atașate serviciului auxiliar al celor două mari unități tactice ale Marinei¹⁵. *Elisabeta* a continuat să joace un rol important în primii ani ai perioadei interbelice în cadrul sistemului de învățământ de Marină. Nava a fost repartizată din 1920

¹³ Andreea Atanasiu-Croitoru, *op. cit.*, p. 72.

¹⁴ Contraamiral Adjutant Nicolae Păiș, *Marea și marinarii*, București, 1942, p. 7; vezi și Contraamiral Al. Gheorghiu, *Locul marinei*, în ”Marea Noastră”, XI, nr. 1-2, 1942, p. 3.

¹⁵ Andreea Atanasiu-Croitoru, *op. cit.*, p. 72.

la Institutul Maritim, fondat în acel an, la bordul ei desfășurându-se cursuri pentru Marina militară, dar și cea civilă, până în 1923¹⁶.

În 1920 a fost promulgat Înaltul Decret nr. 2.256 bis din 15 mai, care reglementa ”organizarea comandamentelor superioare și a serviciilor Marinei Militare române și care a fost pus în aplicare în baza aceluiași act normativ”¹⁷. Conform acestui document Marina Română era formată din Direcția Marinei și Comandamentul Marinei. Acesta era o structură cu rol de comandă și planificare, și avea în subordine cele două divizii tactico-geografice: Divizia de Dunăre și cea de Mare. Comandamentul Marinei se subordona direct Ministerului de Război¹⁸.

În 1921 se modifică această organizare a Marinei Militare; prin Decretul nr. 835 din 11 martie, care a fost completat imediat cu Decizia Ministerială nr. 317 din 8 aprilie, structura de vârf a Marinei Militare și-a schimbat denumirea din Comandamentul Marinei în Inspectoratul Tehnic al Marinei, de la București, care se subordona tot Ministerului de Război¹⁹. Acesta era definit ca ”organ central de comandament, pregătire, dotare și administrare și i se subordonau structurile de luptă cu infrastructura Marinei, principalele unități tactice”²⁰.

Prin Raportul nr. 140 din 22 mai 1919 al Diviziei de Dunăre către Comandamentul Marinei Militare, se arăta situația pe teren și ordinea de bătaie a Apărărilor Regionale, care erau formate din următoarele unități:

”1) Secția de Dragaj; 2) Secția de baraj; 3) Secția de stăvilare; 4) Secția de torpile automobile; 5) Grupul Torpiloarelor; 6) Secția Minelor de curent; 7) Șlepurile Ateliere M.M. 6 și 7; 8) Depozitele mobile cu rezervă de tot felul de materiale; 9) Secția de Scafandrieri; 10) Echipele de pescuit mine pe malul mării.

Aceste unități și subunități însumau 24 de vase plutitoare și formau Apărările sub apă. Existau totodată Bateriile Marinei, compuse din 10 vase plutitoare: 1) Escadrila 1 de șleपुरi armate cu tun de 152,4 mm; 2) Escadrila a 2-a de șleपुरi cu tunurile de pe ”Regele Carol”; 3) Bateriile ”Elisabeta”; 4) Tunurile Antiaeriene; 5) Ceamul cu obuziere”²¹.

Documentul arăta că există o dezorganizare în cadrul unităților Diviziei de Dunăre, în mare parte provocată de efectele războiului. Descompunerea personalului, mai ales în ceea ce privește corpul ofițeresc al Diviziei,

¹⁶ Valentin Ciorbea, Georgeta Borandă, *Istoricul crucișătorului ”Elisabeta”*, Constanța, Ovidius University Press, 2004, p. 209.

¹⁷ Andreea Atanasiu-Croitoru, *op. cit.*, p. 73.

¹⁸ O.M. Glodarenco (coord.), *op. cit.*, p. 68.

¹⁹ Andreea Atanasiu-Croitoru, *op. cit.*, p. 73.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Arhivele Militare Române, Fond Comandamentul Marinei Militare (C.M.M.), dosar 272/1919, f. 364 (I 432).

ducea la aglomerarea ofițerilor cu sarcini administrative și tactice. Spre exemplu, partea administrativă și cea tactică erau în sarcina unui singur ofițer: căpitan comandor Rădulescu. Din punct de vedere administrativ, comandorul Scodrea, comandantul Diviziei de Dunăre, arăta că acest material flotant are nevoie de o conducere separată în ceea ce privește pregătirea de luptă și administrarea lui. Aceste unități erau răspândite pe întreaga lungime a Dunării românești, ceea ce puneă dificultăți în caz de război, deoarece escadrilele de șlepuri aveau necesități de aprovizionare deosebite. Comandorul Scodrea afirma chiar în raport că situația ar reprezenta un ”infern” din punct de vedere administrativ²². Situația unei unități operative de asemenea importantă era intolerabilă; nu exista un comandant titular la secția Apărării sub apă, aprovizionarea era defectuoasă, nu existau loțiitori, ceea ce avea un efect cumulat asupra pregătirii de luptă. Comandorul Scodrea a mai scos în evidență și alte aspecte negative: ”răspândirile de oameni, greutatea cu îmbrăcămintea, lipsa permanentă de bani”, care toate reprezentau ”greutăți cât se poate de greu de învins, mai ales în caz de operațiuni”²³.

Se mai atrăgea atenția că nu există nici un ofițer tânăr care să dorească să se specializeze la Secția Dragaj. De altfel, această secție avea un singur ofițer activ în 1919, în vreme ce în partea civilă, la NFR, erau trei căpitani comerciali pe posturi similare, ceea ce l-a făcut de comandorul Scodrea să solicite detașarea a cel puțin patru tineri ofițeri la secțiile de dragaj, de torpile automobile, la secția minelor de curent și la echipele de pescuit mine. Necesitățile de completare cu personal ale unității au fost totodată ilustrate într-un tabel, din care reieșea că Secția de stăvilare nu avea minimul de efective pentru a acționa, torpiloarele nu aveau decât oameni pentru pază, Secția de mine de curent nu avea efectivele necesare, echipele de pescuit mine de la malul mării erau limitate numeric, iar Bateriile Marinei nu aveau nici ele efectivele necesare pentru a acționa eficient²⁴. În general, se observa o lipsă de efective la toate unitățile și subunitățile care formau Apărările Regionale.

Comandantul Diviziei de Dunăre arăta că s-a pus accentul pe completarea efectivelor Escadrei de Dunăre și a Diviziei de Dunăre, în detrimentul Apărărilor Regionale, ceea ce reprezenta o gravă eroare, mai ales că importanța acestor tipuri de arme care formau unitatea fusese dovedită în prima conflagrație mondială. Cauzele dificultăților întâmpinate de Apărările Regionale au fost foarte bine enumerate de către comandorul Scodrea: mutarea unei bune părți a trupei (50 de oameni) de către Comandamentul Marinei

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*, f. 365.

către alte unități, mai ales cele de vedete din zona Nistru, și supradimensionarea unităților în raport cu resursele umane disponibile²⁵.

Motivele care au dus la situația dificilă a Apărărilor Regionale sunt simptomatice, după părerea noastră, pentru Marina Militară Română la finalul Primului Război Mondial. Pierderile de ofițeri și dificultățile inerente unui stat al cărui teritoriu a fost ocupat, în mare parte, de inamic pentru aproape 2 ani au condus la o stare generală de dezorganizare, care nu putea să nu se răsfrângă și asupra forțelor armate. Pentru Marină, unde specificul tehnic făcea acută nevoia de personal specializat, problemele erau greu de depășit, știindu-se predilecția forurilor conducătoare politice pentru celelalte categorii de forțe.

Prin ordinul de zi nr. 223 din 17 noiembrie 1920 se stabilea poziția fiecărui bastiment al Marinei Militare începând cu 1 noiembrie 1920. Marina avea așadar la sfârșitul aceluiași an, următoarele categorii de vase:

”Armate:

Vedetele de la Nistru 3 și 7; Vedetele de dragaj 5 și 6; Canonierele ”A”, ”B”, ”C” și ”D”; Vasul ”Cetatea Albă”; Vasul ”Alexandru cel Bun”; Canoniera ”Grivița”; Șalupele ”Opanez”, ”Zeița Doamnă”, ”S 16”, ”Libelula” și ”Ileana”.

Rezervă:

Contratorpilorul ”B”; Vasele Serviciului Transporturilor și al Arsenalului Marinei; Crucișătorul ”Elisabeta”, Bricul ”Mircea” și vasele Șantierului Naval Mobil.

Dezarmate:

Cele patru monitoare; Vedetele No. 1, 2 și 4; Vasele Apărărilor sub Apă; Grupul Șlepurilor Armate; Șalupele ”Siliștra” și ”Poterașul”, ”Santinela” și ”Pitulicea”; Șlepurile cu munițiuni ale Depozitului Diviziei de Dunăre; Vasul Spital ”Basarabianca”; Vasul ”Locot. Comandor Dimitriade” și Vasul ”Măcin”²⁶.

Totodată, se arată că toate navele care vor intra în reparație la Arsenal sau în șantier pentru mai mult de 15 zile vor fi considerate în poziție de dezarmare. Datele de mai sus ilustrează necesitatea îmbogățirii parcului de nave, mai ales că dezarmarea și repararea navelor care acționaseră pe Dunăre (cele patru monitoare și cele trei vedete), creau situația descuranțantă în care litoralul mult mărit al României să fie apărat de doar patru canoniere și patru șalupe, un total insuficient, fapt care a fost perceput ca atare de Comandamentul Marinei. Chiar și admițând că în acea perioadă se negocia aducerea distrugătoarelor de tip *M* din Italia, tot nu se putea asigura o pază eficientă a litoralului și a căilor navigabile ale țării.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*, dosar 290/1920, f. 28.

Una dintre deciziile normale din cadrul procesului de demobilizare a fost desființarea Comandamentelor Militare din porturi, lucru care a provocat unele greutăți Marinei Militare fiindcă, mai ales în ceea ce privește porturile de la Dunăre, au rămas depozite importante de materiale care trebuiau luate în primire de către Arsenalul Marinei. Comandamentele militare de porturi își desfășuraseră activitatea în următoarele porturi: Galați, Brăila, Turnu Severin, Sulina, Chilia Nouă, Giurgiu, Vâlcov, Reni, Calafat, Drencova, Orșova, Cernavodă, Fetești, Oltenița și Baziaș. Astfel, Comandamentul Marinei a ordonat Diziviei de Dunăre să asigure paza acestor obiective și transportul materialelor către Galați de la Turnu Severin, Corabia, Giurgiu și Cernavodă, unde se găseau astfel de depozite din timpul războiului²⁷.

Situația șlepurilor armate din timpul Primului Război Mondial este ilustrativă pentru dezorganizarea, normală din punctul nostru de vedere, întâl-nite după demobilizare în întreaga armată română, deci și în cazul Marinei. Aceste șleपुरi au jucat un rol important în campaniile din 1916 și, mai ales, 1917, când au efectuat misiuni diverse, de la trageri cu artileria din dotare, până la transporturi. Ori transporturile reprezentau carența cea mai mare cu care se confrunta Marina Militară după 1919, mai ales că aceste nave erau rechiziționate de la NFR și trebuiau înapoiate după terminarea conflictului. Acest lucru a avut loc și a ridicat probleme pentru transporturile curente, dar și extraordinare pe care trebuia să le facă Marina Militară. În ceea ce privește numărul șlepurilor, la sfârșitul anului 1920 existau în cazul Bateriilor Flotante 16 piese de artilerie, între care 8 de 152,4 mm, 4 de 120 mm și 4 de 101,6 mm. Pentru aceste tunuri Marina dispunea de 14 șleपुरi, dintre care 4 luate de la NFR și 10 capturate. Greutățile erau provocate de necesitatea returnării navelor către NFR, mai ales că în acest sens au fost demontate toate instalațiile de lemnărie de pe aceste șleपुरi. Cum Marele Stat Major ”în caz de operație va ține marina responsabilă de toate șleपुरile armate”, comisia de la Comandamentul Marinei a cerut Ministerului de Război să decidă dacă aceste nave mai pot fi luate în calcul pentru armare cu piese de artilerie²⁸. Soluția de rezervă era montarea pieselor grele, de 152,4 mm, pe o parte din șleपुरile capturate, dar acestea fuseseră deja pregătite ca nave puitoare de mine, ceea ce ar fi ridicat probleme logistice.

La finalul Primului Război Mondial au rămas, ca urmare a minării coastelor noastre de către Puterile Centrale, dar și de Rusia, foarte multe mine aruncate la mal, care amenințau navigația și trebuiau eliminate. Ca urmare a conștientizării acestui pericol, Ministerul de Război a dispus formarea unei diviziuni de 4 canoniere dragă-mine la mare, care să execute o ”dragare sistematică a câmpurilor de mine așezate de inamic în regiunile Constanța - Balcik,

²⁷ *Ibidem*, dosar 294/1920, f. 29 și verso.

²⁸ *Ibidem*, dosar 308/1920, f. 16.

gurile Dunării și Cetatea Albă”²⁹. Această unitate a luat naștere pe 1 ianuarie 1920 și era compusă din canonierele A, B, C și D. Ea se subordona mării unități tactice de pe litoralul maritim, Divizia de Mare, și avea ca reședință portul Constanța. Inițial diviziunea avea ca principală sarcină pregătirea echipajelor pentru aceste sarcini complexe, mai ales că nu sosiseră vedetele de mic tonaj care urmau să manevreze drăgile de siguranță. Într-o primă fază s-a trecut, deci, la explorarea zonei minate și la pregătirea personalului ”pentru a se iniția în detaliile tehnice ale dragajelor de mine și completarea materialului auxiliar necesar balizărilor și dragajelor”³⁰.

Tot din același referat aflăm informații noi despre Grupul Șlepurilor Armate din cadrul Apărării sub Apă, care se pare că a primit completări cu materiale și personal, ceea ce a creat probleme administrative pentru structura superioară, care administra oricum și Apărările Regionale. Referatul sugera, deci, scoaterea Grupului Șlepurilor Armate de sub tutela Apărării sub Apă și constituirea lor într-o unitate administrativă separată³¹.

Mai mult, s-a analizat și chestiunea unităților tactice de pe Dunăre, care erau formate încă din perioada războiului dintr-un monitor și două vedete. S-a constatat ”din modul de întrebuițare” a vedetelor că la nivel tactic această unitate era ineficientă, cooperarea dintre cele două tipuri de nave fiind slabă. Recomandarea referatului era desființarea unităților administrative monitor plus vedete și înființarea unei noi unități, exclusiv pentru vedete: *Escadrila de vedete a Dunării*³².

²⁹ *Ibidem*, dosar 388, f. 25.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*.